

Arkeologisk schaktningsövervakning

Gryttby

Anläggning av infiltrationsanläggning

Raä 49
Gryttby 22:1
Vendels socken
Tierps kommun
Uppland

Hans Göthberg

UPPLANDSMUSEET

2001:16

Arkeologisk schaktningsövervakning

Gryttby

Anläggning av infiltrationsanläggning

Raä 49

Gryttby 22:1

Vendels socken

Tierps kommun

Uppland

Hans Göthberg

Rapport 2001:16, avdelningen för arkeologiska undersökningar

Utgivning och distribution:

Upplandsmuseet

S:t Eriks gränd 6

753 10 Uppsala

Tel 018 - 16 91 00 (vx)

Fax 018 - 69 25 09

www.uppmus.se

© Upplandsmuseet, 2001

Planer: Hans Göthberg

Allmänt kartmaterial: Copyright Lantmäteriverket. Medgivande 507-98-3212.

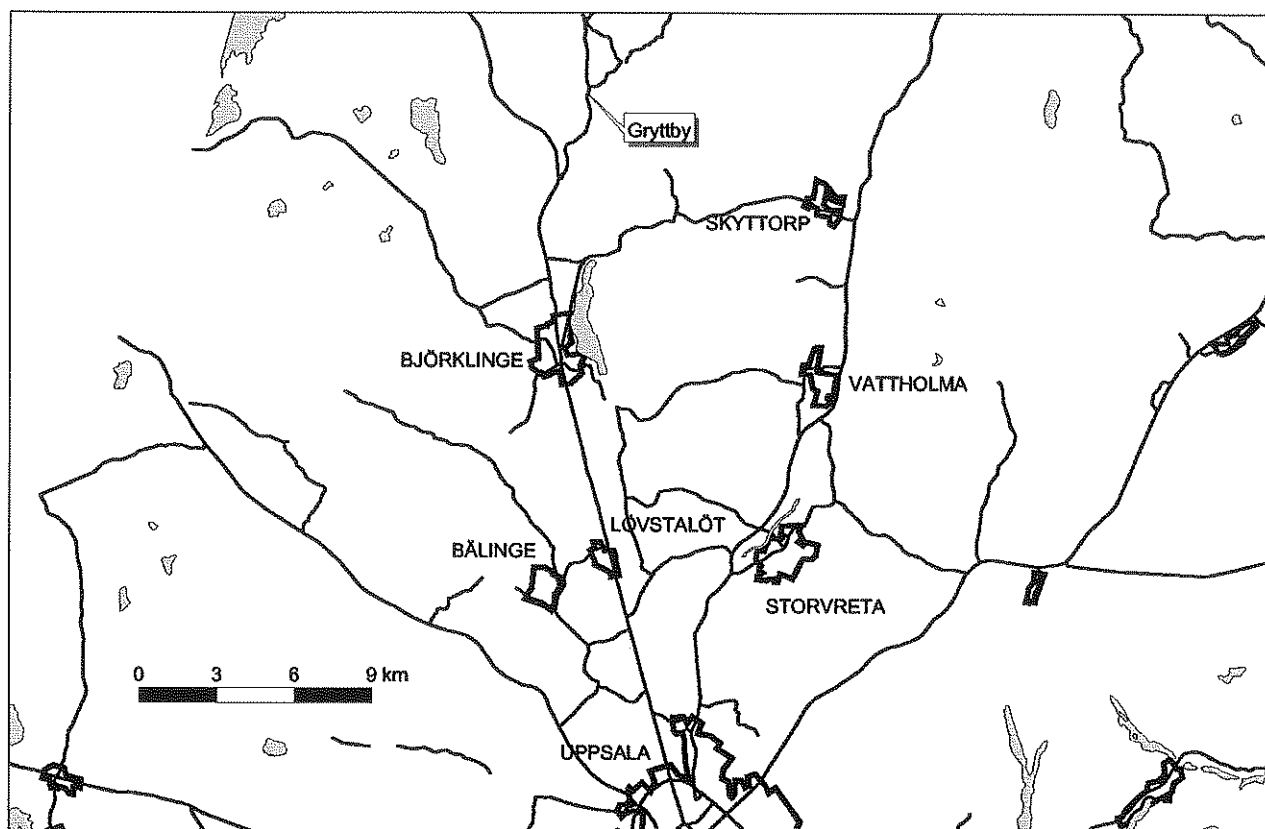
Innehåll

Inledning	4
Undersökningsresultat	5
Sammanfattning	7
Tekniska och administrativa uppgifter	7
Referenser	7

Inledning

Upplandsmuseet utförde den 28 augusti 2001 en arkeologisk schaktningsövervakning föranledd av en infiltrationsanläggning för avlopp inom fastigheten Gryttby 22:1 i Vendels socken i Tierps kommun. Schaktningsövervakningen utfördes i enlighet med tillstånd i beslut av länsstyrelsen den 24 juli 2001 (lstn dnr 220-7261-01).

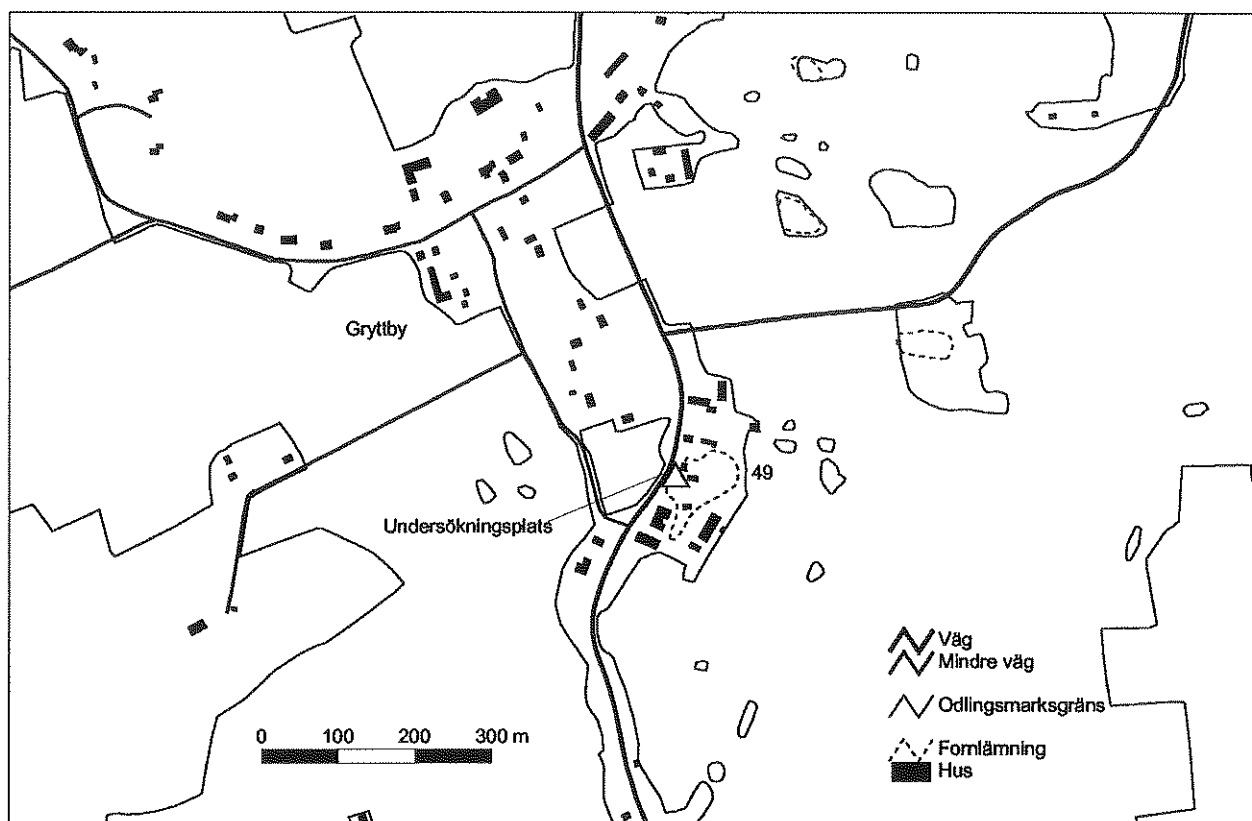
Uppdragsgivare var Mikael Asplund och bidrag för det arkeologiska arbetet gavs från Länsstyrelsen.

Figur 1. Översiktsplan som visar Gryttby i förhållande till omgivande orter.

Inom fastigheten Gryttby 22:1 finns fornlämning nr 49 i Vendels socken, ett gravfält med 47 högar och stensättningar. Gravfältet täcker större delen av fastigheten och är skadat, bl.a. av täkter. Gravfältet ligger på en ås, där nivåerna är strax över 40 m.ö.h. Infiltrationsanläggningen anlades i stort sett vid gränsen för fornlämningen enligt den ekonomiska kartan. Denna del av fastigheten var gräsbevuxen med enstaka äppelträd, björkar och enar.

För infiltrationsanläggningen togs schakt upp för ledningar och tank. Schakt för ledningar var 0,5 m breda, medan de för infiltrationsbädden var 1 m breda. Den arkeologiska övervakningen bestod i en kontroll av schaktningen och koncentrerades till schaktets övre del, ned till naturligt avsatta avlagringar, d.v.s. ned till 0,7-1,0 m djup.

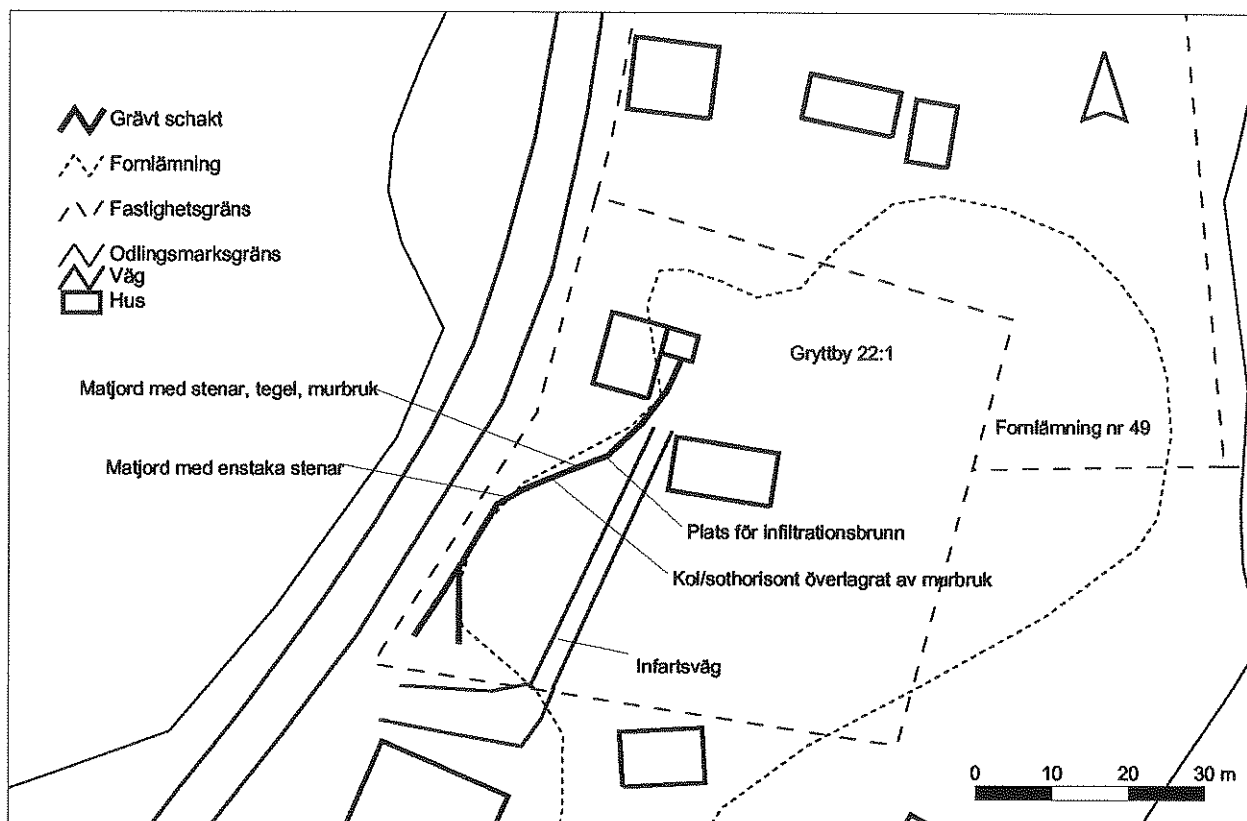
Figur 2. Utdrag ur ekonomiska kartan som visar undersökningsplatsen vid Gryttby i förhållande till omgivande fornlämningar och bebyggelse.

Undersökningsresultat

Totalt grävdes 60 löpmeter schakt i huvudsakligen gräsbevuxen mark, men närmast huset även i grusgångar. Närmast huset fanns tecken på nedschaktningar i markytan och över den naturligt avsatta sanden fanns omrörd sand.

I gräsmarken var matjordslagret relativt tjockt, generellt ca 0,4 m. Från huset och omkring 25 m söderut fanns inslag i matjorden av sten och enstaka tegelstycken samt murbruk (fig. 3). Matjordslagret var 0,4-0,6 m tjockt. Underlaget bestod av silt. Inom detta område, 18 m söder om huset, fanns en 2 m lång kol-/sothorisont som var upp till 1 cm tjock. Denna horisont kunde endast observeras i den östra schaktkanten. Omedelbart över horisonten fanns murbruk.

Längre söderut var matjorden mer sandblandad, men fortfarande med inslag av enstaka stenar. Matjorden kunde ställvis vara upp till 0,7 m tjockt, men vanligen omkring 0,4 m. Längst i söder bestod underlaget av lera som överlagrades av sand.

Figur 3. Plan över fastigheten Gryttby 22:1 med schaktet markerat. Skala 1:1000.

Den gräsbevuxna delen av fastigheten där schaktet grävdes flankeras av högre liggande mark, i öster där gravfältet ligger och i väster av vägen mellan Läby och Vendel. Denna sänka eller "gryta" kan ursprungligen ha varit ännu mer tydlig, att döma av att matjordskiktet har varit relativt tjockt. Inslaget i detta av sten, tegel och murbruk kan också tyda på medvetna uppfyllningar, samtidigt som en mindre samling av röjningssten och svaga åkerhak gav intryck av att ytan har varit odlad.

Förekomsten av en tunn horisont av kol och sot i nära anslutning till gravfältet skulle kunna förklaras som ett brandlager till en skadad grav som inte är synlig i markytan. Mot detta talar att inga spår av brända ben kunde observeras. En alternativ tolkning är att skiktet har ett sentida ursprung, eftersom det direkt överlagrades av murbruk. Enligt den äldsta lantmäterikartan från 1702 fanns ingen bebyggelse på platsen, eftersom Gryttbys bytomt låg 150 m längre norrut. Häradskartan över Vendel från 1862-63 visar däremot att det fanns bebyggelse, antingen på den aktuella fastigheten eller något längre norrut. Dessutom är det känt att bebyggelsen i Gryttby by totalförstördes av en eldsvåda 1822, varefter flera gårdar flyttades utanför den gamla bytomten (Jensen 1994 s.155 ff.). Det är därför inte orimligt att förekomsten av sten, tegel och murbruk skulle kunna tyda på att det rör sig om fyllnadsmassor från uppröjningen efter branden eller andra rivningar av hus under 1800-talet.

Sammanfattning

En arkeologisk schaktningsövervakning har utförts i Gryttby av Upplandsmuseet i samband med att en infiltrationsanläggning skulle anläggas i den direkta närheten av ett gravfält, fornlämning nr 49 i Vendels socken. Inga tydliga rester av förhistoriska lämningar kunde observeras i det smala schaktet. Däremot finns spår av uppfyllningar med inslag av rivningsmassor, som möjligen härrör från en eldsvåda 1822.

Tekniska och administrativa uppgifter

Undersökningstyp: Schaktningsövervakning

Orsak till undersökningen: Avlopp/infiltrationsanläggning

Beställare: Mikael Asplund, Lagerlöfsgatan 50, 754 26 Uppsala (Länsstyrelsen).

Plats: Gryttby 22:1, fornlämning nr 49, Vendels socken.

Fältarbetsperiod: 28 augusti 2001

Projektdeltagare: Hans Göthberg

Upplandsmuseets diarienummer: 715-2001

Upplandsmuseets projektnummer: 8007

Länsstyrelsens beslutsdatum och diarienummer: 24 juli 2001, dnr 220-7261-01.

Referenser

Jensen, R. 1994. Studier i agrar bebyggelse. Några exempel från Öst- och Västsverige. *Odlingslandskap och fångstmark. En vänbok till Klas-Göran Selinge*. R. Jensen (red). (Riksantikvarieämbetet). Stockholm.